

Brussel, 26 juni 2023

Advies over het wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 19 maart 2013 betreffende de Belgische ontwikkelingssamenwerking teneinde zelfredzaamheid als doelstelling en de seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) als transversaal thema in de Belgische ontwikkelingssamenwerking te verankeren

Samenvatting

Op vraag van de commissie voor Buitenlandse Betrekkingen van de Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers formuleert de ARGO een advies over het voorstel tot wijziging van de Wet betreffende de Belgische ontwikkelingssamenwerking op twee aspecten zijnde het invoegen van zelfredzaamheid als doelstelling en SRGR als transversaal thema. Hierbij geeft de ARGO als algemene aanbeveling eerst de **huidige wet en uitvoering ervan te evalueren** alvorens deze aan te passen. Daarnaast **verwelkomt** de Raad het aandringen op **een stevigere verankering van SRGR in de Belgische Ontwikkelingssamenwerking en pleit daarom voor een betere uitvoering van bestaande wetgevende en uitvoerende afspraken**. De ARGO adviseert om **zelfredzaamheid** zoals het nu opgenomen is in het voorstel niet op te nemen in de doelstellingen van de wet, maar **de focus te leggen op de uitvoering van de algemene bepalingen** in het bijzonder rond partnerschappen.

1. Context

1. De commissie voor Buitenlandse Betrekkingen van de Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers heeft de bespreking aangevat van het Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 19 maart 2013 betreffende de Belgische ontwikkelingssamenwerking teneinde zelfredzaamheid als doelstelling en de seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) als transversaal thema in de Belgische ontwikkelingssamenwerking te verankeren¹. Naar aanleiding van deze bespreking werd een advies gevraagd aan de Adviesraad Gender en Ontwikkeling.
2. We stellen vast dat de rechten en empowerment van vrouwen en meisjes met inbegrip van SRGR en gelijke rechten voor LGBTQI-personen, steeds meer bedreigd en in twijfel getrokken worden in een omgeving van een krimpende ruimte voor het middenveld in de wereld. Elk initiatief om hier aandacht voor te vragen en een tegengewicht te bieden, is daarom van belang.
3. Dit advies gaat in op de twee hoofdvraagstukken van het wetsvoorstel zijnde SRGR verankeren in de wet als transversaal thema en het toevoegen van zelfredzaamheid als doelstelling. Daarnaast geven we ook een algemene aanbeveling over het proces.

¹ <https://www.lachambre.be/FLWB/PDF/55/2674/55K2674001.pdf> (DOC [2674/001](#)).

1.1. Algemene bezorgdheid

1. Vooreerst is er de bezorgdheid van de ARGO over het openen van de wet zonder een **grondige evaluatie van de wet** betreffende de Belgische ontwikkelingssamenwerking van 19 maart 2013, geactualiseerd op 30 juni 2016, en de op grond daarvan doorgevoerde hervormingen.

1.2. Gender en SRGR

1. Daarnaast dienen we te erkennen dat **België de genderdimensie als prioriteit heeft in de wet Ontwikkelingssamenwerking**² en het reeds integraal deel uitmaakt van de dagelijkse opdracht van Directie-generaal Ontwikkelingssamenwerking en Humanitaire Hulp (DGD)³. Onze huidige ministers (Ontwikkelingssamenwerking en Buitenlandse Zaken) zijn verplicht de genderdimensie zowel in het eigen beleid als in internationale fora te verdedigen⁴. In januari 2007 nam België de Wet Gender mainstreaming aan met als doel de genderdimensie te integreren in het federaal overheidsbeleid⁵. Naast de wettelijke verplichting besliste de ministerraad op 22 januari 2021 tot het concreet uitvoeren van gender mainstreaming op het federale niveau⁶.
2. De DGD keurde in 2016 een “genderstrategienota” goed, die de prioritaire krachtlijnen uitzet voor de interventies van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking rond gendergelijkheid, en alsook een actieplan met indicatoren voor de opvolging. In deze strategienota is **SRGR een sector waarop de Belgische ontwikkelingssamenwerking zich prioritair inzet**. Daarnaast erkent de nota het belang van een multisectorale benadering alsook de nood aan versterkte wettelijke verankering. De Belgische ontwikkelingssamenwerking beschikt over erkende expertise op dit gebied⁷. **Volgens het wettelijke en uitvoerende kader zou SRGR bijgevolg een prioriteit moeten zijn voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking en zou dit niet ter discussie mogen staan. Daarnaast bestaan ook internationale en Europese afspraken**⁸.
3. SRGR zijn een belangrijke component, maar niet de enige om gendergelijkheid en Agenda 2030, waaronder SDG 5, te realiseren, inclusief in de ‘leave no one behind’ dimensie (denk aan besluitvorming, onderwijs, arbeid, armoedebestrijding, bannen van geweld, enz). **De**

---

² [Wet van 19/03/2013 betreffende de Belgische ontwikkelingssamenwerking \(openjustice.be\)](#)

³ De Directie-generaal Ontwikkelingssamenwerking en Humanitaire Hulp (DGD) keurde in 2016 een “genderstrategienota” goed, die de prioritaire krachtlijnen uitzet voor de interventies van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking en ook een actieplan met indicatoren voor opvolging. [Strategienota's | FOD Buitenlandse Zaken - Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking \(belgium.be\)](#)

⁴ zie het regeerakkoord 2020 30 SEPTEMBER 2020; [Regeerakkoord 2020.pdf \(belgium.be\)](#)

⁵ [Wet strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen](#) 12 JANUARI 2007.

⁶ [nieuwsbericht Ministerraad](#) – 22 JANUARI 2021

⁷ Voor een overzicht van het Belgisch beleidskader zie ook: *Seksueel gezond? Doorlichting 2021 uitgaven voor seksuele & reproductieve gezondheid in de internationale samenwerking*. [sensoa_oda-rapport_nl.pdf \(sensoainternational.be\)](#); p 6

⁸ zoals het Europees gender actieplan III, m.i.v. de indicatoren als richtlijn voor het Belgische beleid (III): <https://www.coe-civ.eu/kh/eu-gender-action-plan-gap-iii> (m.i.v. de monitoring en evaluatie. (zie EUR-Lex - 52020SC0284 - SWD/2020/284 Fina <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020SC0284>

bevordering van gendergelijkheid moet uitvoering geven aan fundamentele mensenrechten van meisjes en vrouwen in al hun diversiteit, zoals o.m. vastgelegd in het Verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (1979) en andere mensenrechtenverdragen. Dit mag niet worden geïnstrumentaliseerd, bijvoorbeeld in de strijd tegen overbevolking. Dit soort redeneringen kan leiden tot interpretaties die kunnen worden uitgebuit door anti-gender bewegingen en de acties in gevaar brengen die worden ondernomen om de rechten van meisjes en vrouwen in al hun diversiteit te versterken.

4. In het wetsvoorstel is bovendien niet duidelijk wat bedoeld wordt met “transversaal thema”. De huidige transversale thema’s in de wet, gender en leefmilieu, zijn thema’s die aan de OESO-DAC moeten gerapporteerd worden volgens gender- en Riomarkers (zoals te lezen in de verantwoording bij de Wet op de Belgische Ontwikkelingssamenwerking, art 11⁹). Dit is niet het geval voor SRGR. Als ARGO zijn we bewust van het risico op "verwatering" van transversale aspecten. Dit is een van de redenen waarom we pleiten voor een tweesporig aanpak van genderkwesties, waarbij zowel gendermainstreaming (transversaal - OESO-gendermarkering 1) als specifieke acties (OESO-gendermarkering 2) worden gecombineerd.
5. De Belgische ontwikkelingssamenwerking **financiert momenteel meer transversale gendermainstreaming dan specifieke acties** die rechtstreeks gericht zijn op de bevordering en verwezenlijking van gendergelijkheid en de rechten van vrouwen en meisjes in al hun diversiteit. Het aandeel van de financiering voor organisaties en instellingen voor gendergelijkheid en voor de strijd tegen gendergerelateerd geweld is heel beperkt. **Ook op het gebied van de financiering van SRGR kan België beter doen**¹⁰, inclusief door een betere investering in SRGR in humanitaire situaties. **Een betere uitvoering van de wettelijke en uitvoerende bepalingen dringt zich op.**
6. Momenteel bestaat er **geen verplichting tot jaarlijkse en gedetailleerde verslaggeving** bij de commissie Buitenlandse Betrekkingen van de Belgische Kamer **over de kwaliteit en de impact van de interventies van de Belgische ontwikkelingssamenwerking** op het vlak van transversale en specifieke genderintegratie. Zo’n verplichting zou een betere opvolging mogelijk maken, naast de vragen in verband met de actualiteit. Het Parlement is alvast vragende partij voor dergelijke mechanismen, zoals blijkt uit de resolutie die in januari 2023 werd goedgekeurd, waarin de regering een mandaat krijgt om een aantal bijkomende inspanningen te leveren om de SRGR concreter te maken in de internationale samenwerking, onder meer door het opstellen van jaarrapporten.¹¹
7. **Het databeheersysteem dat de Belgische ontwikkelingssamenwerking momenteel gebruikt, brengt grote uitdagingen met zich mee op het vlak van transparantie en kwaliteit van de gegevens.** Het gebruik van de OESO DAC-gendermarker gebeurt niet systematisch en wordt

---

9

<https://www.dekamer.be/kvvcv/showpage.cfm?section=flwb&language=fr&cfm=/site/wwwcfm/flwb/flwbn.cfm?&dossierID=2465&legislat=53>

¹⁰ Zie ARGO Advies over de financiering van gendergelijkheid door de Belgische ontwikkelingssamenwerking, 27 maart 2023; [Advies over de financiering van gendergelijkheid door de Belgische ontwikkelingssamenwerking \(argo-ccgd.be\)](#)

¹¹ Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, Resolutie inzake seksuele en reproductieve gezondheid en rechten in het Belgisch buitenlands beleid en het beleid voor internationale solidariteit, 12 januari 2023, <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/2445/55K2445007.pdf>

niet gecontroleerd. De uitgaven voor gendergelijkheid en SRGR zijn maar beperkt zichtbaar, en bovendien biedt het huidige systeem geen informatie over de resultaten van de door de Belgische ontwikkelingssamenwerking gefinancierde programma's en projecten.¹²

1.3. Zelfredzaamheid als doelstelling

1. De oproep tot het verankeren van zelfredzaamheid tot doelstelling zoals het nu omschreven is in het wetsvoorstel beperkt zich te veel tot het sociaaleconomische aspect¹³. Voor de ARGO impliceert zelfredzaamheid ook autonomie, empowerment op alle domeinen en vrijheid van keuze¹⁴ en kan niet los gezien worden van structurele ongelijkheden, scheefgetrokken machtsverhoudingen en discriminaties. Bij een beperkte invulling betekent dit op landenniveau dat het gebrek aan herverdeling binnen en tussen landen, oneerlijke handelsrelaties, de ongelijke impact van klimaatverandering op lage inkomenslanden, zwak bestuur, ... niet van tel zouden zijn in het komen tot een verbetering van welvaart en welzijn van de bevolking. **Het is net belangrijk dat België in haar internationaal beleid en via de Belgische ontwikkelingssamenwerking met overheden en civiele maatschappij deze ongelijkheid bestrijdt, gezondheids- en onderwijssystemen versterkt en dus een bredere doelstelling heeft dan het realiseren van zelfredzaamheid.**
2. De autonomie van individuen wordt dan weer ook in grote mate bepaald door sociaal-culturele, gemeenschaps- en religieuze aspecten, die een aanzienlijke invloed hebben op het begrip en de acceptatie van de term "seksuele" en reproductieve rechten en gezondheid in activiteiten voor ontwikkelingssamenwerking. Hetzelfde geldt voor het begrip "gender". Deze complexiteit van de context moet tot uiting komen in de toepassing van de wet, zodat acties op het gebied van ontwikkelingssamenwerking een reëel effect op SRGR kunnen hebben en tegelijkertijd rekening kunnen houden met de politieke, religieuze en culturele aspecten die inherent zijn aan ontwikkelingssamenwerking. **Zelfredzaamheid moet daarom hand in hand gaan met participatieve samenwerking en rekenschap afleggen met wederzijdse verantwoordelijkheden en oog voor de institutionele context** (zoals omschreven in de Wet ontwikkelingssamenwerking onder de algemene bepalingen (Art 2 13°)).
3. In kader van zelfredzaamheid verhogen stellen we **meer aandacht voor lokale partnerschappen** vast. Toch blijkt uit gegevens van de OESO dat de financiering van organisaties en instellingen voor vrouwenrechten uit de civiele maatschappij een heel beperkt percentage vormt van de totale hulp die de leden van het DAC toekennen aan organisaties van de civiele maatschappij op het vlak van gendergelijkheid.¹⁵ Het is belangrijk om de omvang

---

¹² Zie [ARGO Advies over de financiering van gendergelijkheid door de Belgische ontwikkelingssamenwerking](#) van 27 maart 2023

¹³ Zie p. 3 van het wetsvoorstel: <https://www.lachambre.be/FLWB/PDF/55/2674/55K2674001.pdf> (DOC [2674/001](#)).

¹⁴ Il en va de l'essence même des droits humains qui protègent notre capacité à évaluer les options et à former une conception du socle de notre épanouissement. (J. Griffin, on Human Rights, Chapter 8, Autonomy, Février 2008, Oxford University Press).

¹⁵ OCDE, Aid in Support of Gender Equality and Women's Empowerment Donor Charts, maart 2023 <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/Aid-to-gender-equality-donor-charts.pdf>; alsook: [ARGO Advies over de financiering van gendergelijkheid door de Belgische ontwikkelingssamenwerking](#) van 27 maart 2023; meer info over het belang van deze financiering: Report of the Secretary-General, 2020, Review and appraisal of the implementation of the Beijing Declaration and Platform for Action and the

van het betrokken partnerschapswerk in te schatten en de tijd die nodig is om de partnerschapsrelatie op te bouwen en te implementeren.

2. Aanbevelingen

1. De ARGO beveelt aan dat er **voor elke wetswijziging eerst een uitgebreide evaluatie komt** van de wet betreffende de Belgische internationale samenwerking van 19 maart 2013, geactualiseerd op 30 juni 2016, en de op grond daarvan doorgevoerde hervormingen. Hierbij is het van belang om tijdens en na het proces van de evaluatie het advies in te winnen van het maatschappelijke middenveld en de ARGO.
2. Om de huidige positie van België op het internationale toneel te versterken en als betrouwbare en ernstige partner ten dienste van de mensenrechten en de gendergelijkheid gezien te worden, bevelen we aan om in de eerste plaats in te zetten **op een betere uitvoering** van de wet van 19 maart 2013 betreffende de Belgische ontwikkelingssamenwerking en de daarbij horende strategienota's, en de uitvoering van andere politieke engagementen en beleidsafspraken.
3. Daarnaast dient een **traject voor financiering** van de integratie gender in ontwikkelingssamenwerking tot 2030 uitgewerkt te worden met een verzekering dat onder meer voor het verwezenlijken van SRGR 15% van de totale uitgaven van DGD voorzien wordt voor steun aan de sectoren gezondheid (121, 122 en 123) en reproductieve gezondheid (130) samen.
4. Het voorstel is een kans om te wijzen op de potentieel positieve effecten van **financieringsdoelstellingen voor gendergelijkheid**, ook al heeft België zich er momenteel geen gesteld. De ARGO pleit dat België zich verbindt tot de doelstelling dat 85% van alle ODA gericht moet zijn op gendergelijkheid (transversaal en specifiek) en de doelstelling dat 20% van de ODA gendergelijkheid als hoofddoelstelling (specifiek) heeft. Door targets te zetten kan gegarandeerd worden dat de politieke en beleidsaandacht zich effectief vertaalt in verhoogde middelen en de daarbij horende impact.
5. We verwelkomen het aandringen op een stevigere verankering van SRGR in de Belgische Ontwikkelingssamenwerking, gezien **het belang van SRGR** voor de ontwikkeling van jongeren, de gezondheid van ieder mens, de autonomie van vrouwen en de bijdrage die SRGR leveren aan de realisatie van gendergelijkheid en **pleiten daarom voor een betere uitvoering van bestaande afspraken.**
6. We pleiten voor een **jaarlijkse rapportage** aan het parlement over de Belgische ontwikkelingssamenwerking met betrekking tot SRGR, maar dit moet ingebed worden in een

---

outcomes of the 23rd special session of the General Assembly, E/CN.6/2020/3,
<https://digitallibrary.un.org/record/3850087?ln=en>; AWID, 2019, Vers un écosystème de financement féministe, <https://www.awid.org/fr/publications/vers-un-ecosysteme-de-financement-feministe-un-guide-pratique-et-conceptuel>

structurele jaarlijkse rapportage over de inzet van België op het vlak van gendergelijkheid én gezondheid, als prioriteiten van de Belgische ontwikkelingssamenwerking.

7. Bovendien geloven we dat het niet zinvol is om rapportage-eisen uit te breiden zonder dat er ook een **uitbreiding is van het personeel binnen DGD en Enabel** dat op het thema gender en gezondheid werkzaam is. Dat zal niet alleen leiden tot een betere rapportage, maar ook tot een betere planning, opvolging en bijsturing van het beleid en de programma's.
8. Een aanpak gebaseerd op mensenrechten, gericht op het elimineren van structurele ongelijkheden en scheefgetrokken normen en machtsverhoudingen, moeten centraal staan in het ontwikkelingsbeleid. De ARGO adviseert om **zelfredzaamheid** zoals het nu opgenomen is in het voorstel niet op te nemen in de doelstellingen van de wet maar **de focus te leggen op de uitvoering van de algemene bepalingen**.
9. De ARGO adviseert dat het Belgisch ontwikkelingsbeleid, in zijn groeiende belangstelling voor **lokale partnerschappen**, bijzondere aandacht besteedt aan vrouwenrechtenorganisaties en organisaties die inzetten op mensenrechten en gendergelijkheid, en in deze organisaties investeert. Een doeltreffende financiering voor de lokale vrouwenrechtenorganisaties en organisaties die inzetten op gendergelijkheid vergt een meerjarige duurzame basisfinanciering, toegankelijke en flexibele middelen en aanzienlijk meer subsidies.
10. Tot slot, houd een **strategische reflectie en formuleer concrete doelstellingen met betrekking tot de financiering van plaatselijke organisaties** die zich inzetten voor de mensenrechten van vrouwen en meisjes en gendergelijkheid, waaronder seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, ook in de Belgische uitgaven voor humanitaire hulp, conflictpreventie en postconflict heropbouw, en de preventie en bestrijding van gendergerelateerd geweld¹⁶.

Voor de Adviesraad Gender en Ontwikkeling,

Roméo Matsas

Voorzitter van de Adviesraad Gender en Ontwikkeling

---

¹⁶ Zie ook ARGO financieringsadvies voor uitgebreide aanbeveling hieromtrent